

Projekt NAKI e-Deposit

„Správa elektronických publikací v síti knihoven ČR“

Mgr. Martin Žížala

Národní knihovna ČR

Základní info

- 4-letý projekt (**2012-2015**), grantová podpora MK ČR (program aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity NAKI)
- řeší **legislativní, knihovnické a technologické otázky** týkající se:
  - sběru a zpracování e-publikací
  - metodiky pro jejich bibliografický popis
  - sdílení a zpřístupňování e-publikací v knihovní síti ČR
  - archivace a dlouhodobé ochrany e-publikací (LTP)
- informace o projektu na <http://edeposit.nkp.cz/>

Elektronické knihy

- vývoj počtu e-knih ohlášených Agentuře ISBN (údaje z databáze NK ČR):

2010 => **247** záznamů

listopad 2011 => **2 428** záznamů

září 2012 => **4 711** záznamů

listopad 2013 => **13 077** záznamů

listopad 2014 => **24 340** záznamů

říjen 2015 => **34 304** záznamů

- každý formát má vlastní ISBN a záznam, 1 titul často v pdf, e-pub, mobi = 3 ISBN a 3 záznamy
- pravidelný nárůst cca 10 000 záznamů za rok

E-periodika

Přidělená čísla ISSN elektronickým časopisům:

- ke 30. 9. 2015 je v Registru ISSN **2 185** záznamů on-line pokračujících zdrojů
  - z tohoto čísla je 1 218 živých a 967 ukončených, což znamená **44%** „úmrtnost“
  - loňská čísla (2 070, 1 208, 862, 42%)
  - první ISSN online časopisu (e-Logos) přiděleno již v roce 1995 (druhé v roce 1998)
- hrozí nevratná ztráta některých elektronických dokumentů (změna a zastarání technologií, formátů)

Tištěné knihy a CD

Povinný výtisk	knih	CD (DVD)
říjen 2011:	18 400 titulů	591 titulů
2012:	16 700 titulů	808 titulů
2013:	16 900 titulů	573 titulů
2014:	17 490 titulů	705 titulů
2015:	16 600 titulů	590 titulů

- relativně stabilní počet tištěných publikací i elektronických dokumentů na pevném nosiči
- e-knihy vychází paralelně s tištěnými
- nárůst e-knih + stabilita knih = budoucí výrazné zvýšení celkového počtu dokumentů?!

Legislativní část projektu

1. analýza legislativy elektronického povinného výtisku v zahraničí

Matušík, Zdeněk. *Právní podmínky sběru povinného depozitu elektronických publikací, jejich zpracování a zpřístupnění v knihovnách*. Knihovna [online]. 2014, roč. 25, č. 1, s. 55-83 [cit. 2015-10-15]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/knihovna141/141055.htm>>. ISSN 1801-3252.

2. příprava návrhu novely stávajících zákonů obsahující povinný výtisk e-publikací

3. tvorba licenční smlouvy pro producenty dat o dobrovolném poskytování e-publikací NK ČR

Stávající legislativa

- **zákon č. 37/1995 Sb. o vydávání neperiodických publikací**
- **tiskový zákon č. 46/2000 Sb. (periodika)**
- **knihovní zákon č. 257/2001 Sb. (Webarchiv)**

Současný stav: právní roztříštěnost dle typologie elektronických dokumentů

- elektronické dokumenty na fyzických nosičích (CD, DVD, kazety, gramofonové desky) => povinný výtisk
- online dokumenty (webové stránky, databáze) => WebArchiv NK ČR
- e-knihy, e-periodika, pre-printy?

Budoucí vývoj

Novelizace stávající legislativy – doc. Polčák

- ⇒ odevzdat 1 povinný výtisk (soubor) prostý technických ochranných opatření NK ČR, která vytvoří databázi povinných výtisků e-publikací
- ⇒ k vytěžování a zužitkování této databáze budou oprávněny stávající příjemci PV (Moravská zemská knihovna v Brně, Vědecká knihovna v Olomouci a krajské knihovny)

Nový zákon o povinném síťovém depozitu – dr. Matušík

- ⇒ vytvoření právních podmínek sběru e-publikací, jejich zpracování a zpřístupnění v České republice v delším období
- ⇒ minimalizovat okruh veřejně šířených obsahů, jež by nebyly podchyceny systémem cílevědomého ukládání a uchovávání kulturního dědictví

Plán novelizace

- **2014/2015 - návrh novely na Ministerstvu kultury v Odboru umění, literatury a knihoven, probíhá diskuse a jednání s vydavateli**

Mgr. Jiří Klusoň (MK ČR): *„Vycházíme – obsahově – z návrhu zpracovaného NK ČR, je ovšem nutno počítat s tím, že se návrh bude v průběhu legislativního procesu měnit, a to nejen z hlediska legislativně-technického, ale možná i z hlediska obsahového, poté, co jej předložíme k předběžnému vyjádření dotčeným subjektům, například straně vydavatelů. Jaké změny v návrhu nastanou, nejsme ovšem aktuálně schopni předvídat.“*

- **2015/2016 - předložení návrhu do vlády, uzákonění v horizontu několika let?**

Mgr. Jiří Klusoň (MK ČR): *„Je předpoklad, že v roce 2015 bude návrh předložen do vnějšího připomínkového řízení a poté do vlády. Bude-li vládou přijat, stane se součástí příslušného usnesení vlády, jímž bude plán legislativních prací schválen.“*

- **Je NK ČR připravena a schopna zvládnout PV e-knih?**

Odevzdávání e-publikací

- zatím pouze **dobrovolně**, na základě licenční smlouvy mezi NK a producenty dat (nakladateli)
- jednání jsou složitá, převažují **obavy nakladatelů** ze zveřejnění (či úniku v případě nedostatečného zabezpečení) jejich e-publikací
- opatrnost a neochota nakladatelů a autorů, čekání na novou legislativu
- zájem hlavně ze strany akademických nakladatelství a menších vydavatelů
- hlavní požadavky: jednoduchost a bezpečnost

Výhody účasti v projektu

- dlouhodobé uchování a ochrana digitálního obsahu (digitální repozitář NK => NDK)
- snadná dostupnost uložených dat a jejich použitelnost v budoucnu při změnách technologie
- větší rozšíření e-dokumentů, jejich propagace a reklama - Open Access (hlavně pro autory a drobné producenty dat)
- spolupráce s třetími stranami (RVVI – účast v rejstříku RIV, převážně akademická nakladatelství)
- zachování národního kulturního dědictví (NÚLK)

Knihovnická oblast projektu

1. vyřešena problematika katalogizace elektronických publikací v kontextu nových popisných standardů RDA a FRBR a vytvořena metodika pro **bibliografický popis elektronických publikací**

Lichtenbergová, Edita; Balíková, Marie; Benešová, Ludmila; Příbylová, Jarmila; Svobodová, Jaroslava. *Optimalizace standardů pro jmenné bibliografické zpracování monografických elektronických publikací v síti knihoven ČR*. Knihovna [online]. 2014, roč. 25, č. 2, s. 59-75 [cit. 2015-10-15]. Dostupný z WWW: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna142/140281.htm>. ISSN 1801-3252.

Metodika „Katalogizace elektronických publikací - neperiodických monografií podle RDA ve formátu MARC 21“ byla přijata MK k certifikaci, očekává se její vydání

2. vyřešit **sběr a zpracování e-publikací** (e-knih, e-periodik, el. předloh tištěných publikací) => proběhlo úspěšné testování jejich průchodu linkou zpracování NK ČR

Technologický rámec projektu

1. vytvořen **system e-Deposit** umožňující příjem (nejen) e-publikací <http://edeposit-aplikace.nkp.cz/>
2. postupné propojování e-Deposit s dalšími zdroji (knihovní systém Aleph, systém Kramerius), což umožní přijímání, zpracování, sdílení a další zpřístupňování e-publikací v knihovní síti ČR
3. zajištění archivace a dlouhodobé ochrany dokumentů (LTP) ve spolupráci s projektem Národní digitální knihovny (NDK)
  - 2015 - testovací provoz systému e-Deposit v rámci NK ČR

E-deposit Národní knihovny ČR

E-deposit je aplikace sloužící především ke sběru, bibliografickému zpracování, dlouhodobé archivaci a k řízenému zpřístupňování elektronických dokumentů Národní knihovnou ČR.

Nakladatelům, vydavatelům a autorům umožňuje publikace ohlašovat, poskytovat k hodnocení v RIV, archivovat a zpřístupňovat veřejnosti v síti knihoven.

Cílem projektu je:

Řešení sběru a zpracování knih a periodik v elektronické podobě a to včetně elektronických předloh tištěných publikací, monografií i periodik.

Vytvoření nástrojů pro sdílení a zpřístupnění tohoto typu obsahu v knihovní síti České republiky.

Dlouhodobá archivace a ochrana tohoto typu dokumentů v systému budované v projektu Národní digitální knihovna.

Návrh metodiky bibliografického popisu tohoto typu dokumentů.

Analýza legislativy v oblasti elektronického povinného výtisku v zahraničí, návrh právní úpravy včetně změn zákona ČR v této oblasti.

Řešení projektu je rozděleno do 3 etap. V první etapě realizované od 1.3.2012 do 31.12.2012 proběhla analýza současného stavu. V druhé etapě od 1.1.2013 do 31.12.2014 bude zahájen vývoj systému pro sběr, zpracování a sdílení elektronických publikací, bude pokračovat výzkum v oblasti bibliografického popisu elektronických publikací a budou navrženy procesy pro přípravu elektronických publikací k archivaci. Ve třetí etapě od 1.1.2015 do 31.12.2015 bude spuštěn poloprovoz infrastruktury pro sběr, zpracování a sdílení elektronických publikací a bude navržen koncept centrálního bibliografického zpracování.

Projekt navazuje na pilotní projekt [Dobrovolné uložení elektronických publikací](#) a je financován z [grantového programu NAKI](#), v rámci kterého je vytvářen. Systém e-deposit je komponentou [Národní digitální knihovny ČR](#).

Další informace:

- [RIV](#)
- [Bezpečnost elektronických publikací](#)
- [Uskutečněné semináře projektu](#)
- [Související články](#)
- [Ukládání publikací na fyzických nosičích](#)
- [Ukládání webových stránek](#)
- [Přístup veřejnosti k publikacím v eDeposit](#)
- [Kontakty](#)

Proces příjmu a zpracování e-publikací

<u>Co?</u>	<u>Kde?</u>	<u>Kdo?</u>
1. Registrace producenta	e-Deposit	producent
2. Ohlášení e-publikace	e-Deposit	producent
3. Akvizice e-publikace	e-Deposit, ALEPH	NK
4. Katalogizace e-publikace	e-Deposit, ALEPH	NK
5. Zpřístupnění e-publikace	web, Kramerius	síť knihoven
6. Dlouhodobá ochrana a archivace e-publikace	LTP	NK

Registrace producenta a ohlášení e-publikace

V systému e-Deposit **producent**:

- vyplní registrační on-line formulář se základními údaji
- vytvoří producenta a uživatele
- stáhne si smlouvu, vyplní ji a načte do systému
- ohlásí e-publikace v připraveném ohlašovacím formuláři
- vloží soubor s nebo bez registrace ISBN
- určí míru zpřístupnění e-publikace

Systém **e-Deposit** provede:

- kontrolu souboru, načtení metadat ze souboru
- vytvoření náhledu transformací souboru do PDF
- kontrolu duplicity ISBN

Nápověda

PRODUCENT

Producentem se rozumí nakladatelství, vydavatelství, nebo i autor sám, v případě vydání vlastním nákladem.

SPRÁVCE PRODUCENTA

Správce je osoba s nejvyšším oprávněním za daného producenta. Může zakládat a rušit uživatelské účty dalším osobám pracujícím v systému (editoři), editovat údaje o producentovi a má přístup ke zpracovaným (archivovaným) publikacím.

EDITOR PRODUCENTA

Editoři mají práva pouze ke vkládání publikací do Edepositu. V případě potřeby se účastní procesu zpracování. Nemají práva k editaci údajů o producentovi a nemají přístup k již zpracovaným, archivovaným publikacím. Jejich účty zakládá a ruší správce producenta.

Registrace producenta

Vyplněním těchto údajů získáte přístup k aplikaci Národní knihovny, která umožňuje ukládání vašich elektronických publikací, jejich dlouhodobou ochranu a šíření podle Vašich instrukcí.

Pro využívání základních funkcí systému postačí vyplnit tento online formulář. Dalším krokem je uzavření písemné smlouvy, která umožní další funkčnosti včetně řízené distribuce vašich e-publikací.

Producent

Firma / Jméno, příjmení ■

Právní forma ■

Sídlo (celá adresa)

IČ

DIČ

Statutární zástupce organizace

Správce producenta

Jméno a příjmení ■

e-mail ■

Telefonní číslo ■

Uživatelské jméno ■

Heslo ■ (min.pět znaků)

Potvrďte heslo ■

Editor producenta

Jméno a příjmení

e-mail

Telefonní číslo

Uživatelské jméno

Heslo (min.pět znaků)

Potvrďte heslo

Registrovat

Ohlásit ePublikaci

Předvyplnit formulář podle ISBN

Předvyplnit formulář

Vyčistit formulář

Název ePublikace

Podnázev

Část (svazek,díl)

Název části, dílu

ISBN (pokud je)

ISBN souboru (pro vícesvazkové dokumenty)

☐ Přidat agenturou ISBN

Autor (příjmení, rodné jméno)

Autor 2

Autor 3

Pořadí vydání, verze

Místo vydání

Rok vydání

Nakladatel

Vydáno v kódu

Cena v Kč

Oprávnění knihovně

- ☒ Pouze archivace
☐ Všechny oprávněné knihovny mohou zpřístupňovat na místě
☐ Vybrané oprávněné knihovny mohou zpřístupňovat na místě

Knihovny s přístupem k ePublikaci

Moravské zemské knihovna v Brně
 Národní knihovna České republiky
 Vědecká knihovna v Olomouci
 Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích
 Státní a vědecká knihovna v Hradci Králové

ePublikace bude zpřístupněna veřejnosti jako ☐ Vystavení na volném Internetu volně přístupná.

Zvolte, zda si přejete, aby NK zpřístupnila publikaci k hodnocení pro RIV, včetně dálkového přístupu hodnotitelů. Pokud ano, vyberte hlavní skupinu oborů.

Seznam oborů pro RIV

Žádná hodnota

URL (pokud je ke stažení z Internetu)

Připojit soubor s ePublikací

Procházet...

Odeslat

Odeslat a ohlásit ještě jednou s jiným ISBN

Uživatelské menu

Ohlášení

eKnihy
ePeriodika

Přehledy ohlášených

eKnih
ePeriodik
ostatní

Náhled / editace profilu

Smlouva

Uložte soubor se smlouvou mezi Váš knihovnou.

No file

vygenerovat

Nápověda

Obecná pole formuláře

Pokud jste na pochybách s formátem zápisu některých polí, vycházejte prosím z titulní stránky ohlašované publikace.

ISBN

Zadejte ISBN, ev. ISBN souboru, nebo vyberte možnost přiřazení agenturou (pokud nejste evidovaným účastníkem systému ISBN).

Vícenásobné ohlášení téhož titulu (v různých formátech)

Po odeslání prvního souboru budete mít možnost formulář znovu otevřít, duplikovat právě uložený záznam, změnit v něm příslušné údaje (např. formát a ISBN) a odeslat jej znovu (viz dále).

[Více informací](#) o přidělování ISBN.

Autor

Příjmení a jméno oddělené čárkou

Pořadí vydání, verze

Podle titulní stránky publikace

Oprávnění knihovně

Stanovíte, zda lze ePublikaci zpřístupňovat v oprávněné knihovně na termínově (viz dále).

Knihovny oprávněné zpřístupňovat ePublikaci

Vyberte knihovny, které opravňujete ke zpřístupnění ePublikace na termínově. Vícenásobný výběr se provádí pomocí klávesy CTRL. Národní knihovna ČR je při výběru nepominutelná.

Vystavení na Internetu

ePublikace bude zpřístupněna veřejnosti jako volně přístupná.

RIV

Zvolte, zda si přejete, aby NK zpřístupnila publikaci k hodnocení pro RIV, včetně dálkového přístupu hodnotitelů. Pokud ano, vyberte hlavní skupinu oborů.

URL

Pokud je ePublikace ke stažení na Internetu (bez chráněného přístupu), zadejte její adresu. Systém ePublikací z URL načte sám.

Připojit soubor s ePublikací

Vyberte soubor k uložení z Vašeho počítače.

Akvizice a katalogizace e-publikace

Knihovní systém **ALEPH** provede:

- import dat z e-Deposit
- kontrolu metadat a uložení záznamu
- link na soubor v e-Depositu

System **e-Deposit** poskytne:

- přehled dodaných a zpracovaných e-publikací
- administraci akvizice a katalogizace
- náhled každé e-publikace (soubor PDF)
- možnost schválení či odmítnutí e-publikace

Po každém zpracování dojde k uložení změn do Alephu i do systému e-Deposit.

Úvod

Pro producenty / nakladatele

Pro knihovny

Vyhledávání

Čekáme na Aleph

[načíst z Alephu](#)
[přehled originálů](#)
[CSV s přehledem](#)
[odeslat email akvizitorům](#)

Čekáme na akvizici

[obnovit záznamy z Alephu](#)
[přehled originálů](#)
[CSV s přehledem](#)
[odeslat email akvizitorům](#)

dokument
neumožňuje
dlouhodobou ochranu

[Poslat email](#)

[Copy URL to clipboard](#)

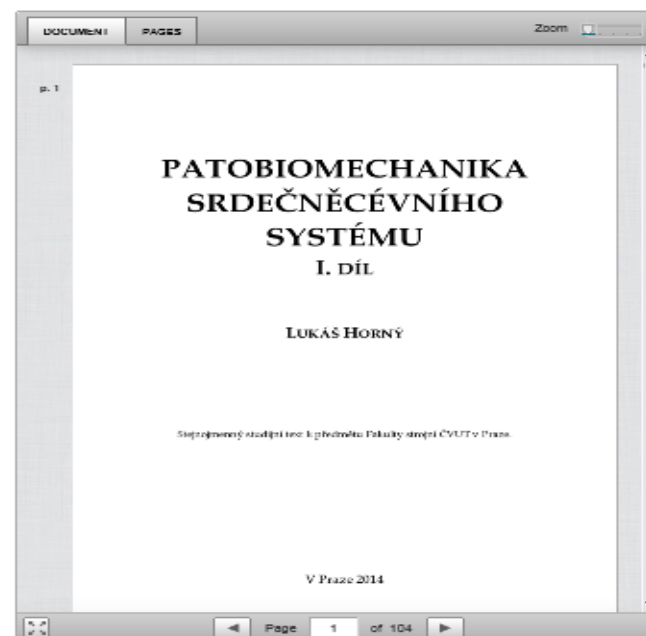
Stav: Chyby v zadávání ▼

Patobiomechanika srdečněcévního systému (Patobiomechanika.pdf)

Název: srdečněcévního systému. Patobiomechanika
Podnázev:
Část (svezek,díl): I.díl
Nakladatel/vydavatel: Ostré nakladatelství č.5
- zrušEditor [více...](#)
[více...](#)

[Manage Annotations](#)

[Manage Sections](#)

ISBN 978-80-01-05473-4

Originál ePublikace — 4595 KB [změnit](#) [Patobiomechanika.pdf](#)

URL (pokud je publikace ke stažení z internetu) <http://edeposit-aplikace.nkp.cz/>

Odpovídající záznam v Alephu

PDF kopie No file

Ohlašovací lístek No file [vygenerovat](#)

[Soubořný záznam v Alephu](#)

Detaily originálů

[Patobiomechanika srdečněcévního systému \(Patobiomechanika.pdf\)](#)

Ohlásit originál v jiném formátu

ISBN

Hodnota ISBN

☐ Přihlásit ISBN agenturou

URL

Originál ePublikace

[Procházet...](#)

[Uložit](#)

Zpřístupnění e-publikace

Producent si při ohlašování e-publikace určí:

- míru zpřístupnění (je veřejná)
- oprávnění knihovnám (všechny, vybrané nebo žádná)
- možnost zpřístupnění pro kontrolu RIV

Po zpracování přesun ze systému e-Deposit do systému **Kramérius**, náhled na publikaci po jednotlivých stránkách.

- nutná kooperace v síti knihoven ČR
- podmínky zpřístupnění upřesněny v licenční smlouvě
- prozatím dobrovolně, v budoucnu povinně?

Záznam v databázi NK s odkazem dle zvolené míry zpřístupnění.

Zvolte formát: [Standardní](#) -- [Katalogizační záznam](#) -- [Stručný záznam](#) -- [MARC](#) -- [Citace](#)

Záznam 1 z 1

Hlavní záhlaví	● Březina, Otokar
Název	● Stavitelé chrámů / Otokar Březina
Vydání	Verze 1.0
	V MKP 1. vydání
Nakladatel	Praha : Městská knihovna v Praze, 2011
Popis (rozsah)	1 online zdroj
Typ obsahu	text
Typ nosiče	online zdroj
Odkazy	 http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/59/20/93/stavitele_chramu.pdf
	 Plný text (PDF)
Číslo nár.bibl.	cnb000003367
ISBN	978-80-260-9122-6 (v knize neuvedeno : online : pdf)
Forma, žánr	* česká poezie * elektronické knihy
Skupina Konspektu	● 821.162.3-1 - Česká poezie
MDT	● 821.162.3-1
	● (0:82-1)
	● (0.034.2:08)
Forma, žánr-angl.	* Czech poetry * electronic books
Systém. číslo	000003367

Dlouhodobá ochrana e-publikace

- na principu metodiky OAIS - ISO 14721:2012, což je referenční model pro archivaci a organizaci digitálních dokumentů
- cílem je uchování dodaných dat v digitální podobě v čitelné a srozumitelné podobě i pro uživatele v budoucnosti
- automatická konverze v případě ukončení používání některého z formátů
- přesun ze systému e-Deposit do LTP úložiště
- bezpečné dlouhodobé úložiště již zprovozněno v rámci projektu **NDK (Národní digitální knihovna)**

Kvašová, Zuzana; Svoboda, Tomáš. *Dlouhodobá ochrana elektronických publikací*. ProInflow [online]. 2013, vol. 5, no. 2 [cit. 2015-10-15]. Dostupný z WWW:

<http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/proinflow/article/view/775>.

ISSN 1804–2406.

Závěr

- 2015: 3. závěrečná etapa projektu
- spuštění pilotního provozu systému e-Deposit v plné otevřené podobě => funkční infrastruktura pro sběr, zpracování a sdílení elektronických publikací
- publikační činnost (kniha, články) – analýzy, návrhy a metodika vzniklá v rámci projektu
- e-kniha **Elektronické publikace v Národní knihovně ČR**
- po skončení projektu pokračování činnosti v rámci NK
- příprava na zpracování povinného výtisku e-knih

Děkuji vám za pozornost.

Mgr. Martin Žížala
martin.zizala@nkp.cz